

KAKO JE U NAS NASTALA PRVA PLIVARICA S PRSTENOVIMA

Ante Domančić Tomin

Jedne noći mjeseca kolovoza 1919., na pošti LOZNA podno sela Brusje, svičarica vlasnika ljetne potegače Frane Novak Kranjca, našla je veliku masu srdela: igrale su oko svičarice kao grād, gusto pjenile, a pod svjetlom koliko je daleko oko moglo vidjeti bile su natisnute kao »tisto«. Svičar je čekao da riba dobro priljubi svijeću, a potom polako krenuo prema uvali. Kako je svičarica lagano klizila po mirnome moru, sardele su više zaostajale po krmu. Tada je svičar pustio skadanj na dno, vezao i lagano pustio na more tikvicu. Ali sardele se nisu približavale, već neprestano igrale daleko po krmu u osoju svjetla. Tada se svičarica vratila natrag i ponovno su sardele priljubile svjetlo. Ta manovra — napred, pa natrag — učinjena je nekoliko puta, ali je na koncu noć ostala bez lovine.

Ja sam cijelo vrijeme promatrao svičara, gledao u njegovim očima kako nadu zamjenjuje razočarenje i kako je od muke sav posivio.

Gledajući tu neopisivu muku čovjeka koji je shvatio da svo njegovo umijeće ne pomaže, počeo sam razmišljati o mogućnosti da se napravi mreža kojom će se i na takvom mjestu, udaljenom od obale, moći uloviti riba.

Kasnije, u veljači 1922., išao sam u Zagreb na posao, koji nema nikakve veze s morem ali nikada, niti jednog dana, nisam mogao zaboraviti onaj prizor na pošti LOZNA, u noći 1919.

Tako se u mojim mislima počeo malo po malo formirati oblik neke mreže, u koju bi se imale loviti sardele i na otvorenom moru. Nakon toga, nije bilo teško doći do tehničkih detalja. Najviše sam se plašio da će riba bježati ispod broda, gdje krajeve mreže nije moguće dobro zatvoriti. To sam mislio riješiti jednom težom kamenom kuglom sa tri prstena: kroz dva bi imao prolaziti im-broj stezač na dnu mreže, a o jednom bi bilo vezano užo za spuštanje i dizanje te kamene kugle. Kasnije je praksa pokazala da kugla uopće nije potrebna i da je plivaričica oblika pačetvorine bolja lovkija od one koja od sredine prema krajevima ima manje visine.

U Hvaru sam se sporazumio s ribarom Kuzmom Novak Tomininim, da on u zajednički posao uloži potrebne brodove, i da obavlja ribolov, a ja da pribavim gotovu mrežu i vodim administraciju.

Kad se ta masa mreže, golema prema ljetnoj potegači, konačno formirala u novu mrežu, mnogi su nam se rugali da na mreži imamo zvončiće. To su bili mjedeni prstenovi 8 cm promjera, od mjedene šipke 0,8 cm debljine, koji, dok su udarali o kameni pločnik, zaista su zvečali kao zvonca. Nitko nije vjerovao da ćemo ovu težinu dignuti iz mora kad je jednom bacimo.

Mjeseca travnja 1929., kad smo u hvarskoj luci, na dubini od oko 20 metara učinili prvi pokus, na obali je bilo više svijeta nego kad je nekada u Hvar došao car Franjo Josip. Radi male dubine, prvi pokus nije prošao dobro. Onda smo išli izvan Stipanske, na oko 70 metara dubine i učinili drugi pokus. Ovog puta je sve išlo u redu: puštanje mreže dužine oko 260 metara na vesla, stiskanje i dizanje prstenova i slaganje mreže na krmi broda — sve ručno, izvršeno je za svega 70 minuta.

Prvi praktični zasop učinjen je na pošti Milna, jugoistočno od mješta Hvara, noću 9. na 10. svibnja 1929. Ulovili smo oko dvije tone skuša i velikih šnjura. Ta riba je odvezena u Split svičaricom na pet vesala. Drugi je zasop učinjen samo s jednom svičaricom i pomoćnim čamcem sa svega 13 ljudi — sve ručno. Rezultat je bio isti, i ja sam tu ribu u jutro odveo u Split parobrodom, punih 50 barila.

Te iste noći, na istom području, ribar Franjo Kranjac učinio je plivaricom na jezik četiri zapasa sa ulovom oko 300 kg iste ribe.

Nakon uspjeha moje plivarice, Frane Novak Kranjac razarmao je svoju plivaricu na jezik i ljetnu potegaču, te je sa nešto novog tega, pod mojim nadzorom, izradio plivaricu kakva je bila moja.

Mjesec dana kasnije predao sam ribaru Sokolu iz Drvenika detaljan nacrt moje plivarice po kojem je on armao svoju.

I tako je započeo razvoj ove moje nove mreže.

Za realizaciju svoje ideje o novoj mreži, napustio sam, bez ikakvog žaljenja, godine 1928. posao, koji mi je nosio oko 6.000 dinara mjesečno.